

УДК 316.647.5:005.32

Терещенко К.В.

ЗВ'ЯЗОК МІЖ ТОЛЕРАНТНІСТЮ ОСВІТНЬОГО ПЕРСОНАЛУ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ ЧИННИКАМИ

Терещенко К.В. Зв'язок між толерантністю освітнього персоналу та організаційно-функціональними чинниками. У статті розглянуто зв'язок між основними видами, середнім показником толерантності освітнього персоналу й організаційно-функціональними характеристиками. Встановлено, що серед загальних організаційно-функціональних характеристик найсильніше пов'язана з показниками толерантності освітнього персоналу характеристика «час існування організації». Констатовано прямий зв'язок між кількістю осіб, які працюють в організації, та професійною, міжкультурною, міжконфесійною, соціально-економічною толерантністю, а також середнім показником за видами толерантності. Виявлено, що серед специфічних організаційно-функціональних характеристик найсильніше пов'язана з показниками толерантності освітнього персоналу характеристика «кількість дітей-вимушених мігрантів, які навчаються у закладі».

Ключові слова: толерантність, види толерантності, середній показник толерантності, загальні організаційно-функціональні характеристики, специфічні організаційно-функціональні характеристики, освітній персонал.

Терещенко К.В. Связь между толерантностью образовательного персонала и организационно-функциональными факторами. В статье рассмотрена связь между основными видами, средним показателем толерантности образовательного персонала и организационно-функциональными характеристиками. Установлено, что среди общих организационно-функциональных характеристик сильнее всего связана с показателями толерантности образовательного персонала характеристика «время существования организации». Констатирована прямая связь между количеством лиц, работающих в организации, и профессиональной, межкультурной, межконфессиональной, социально-экономической толерантностью, а также средним показателем по видам толерантности. Выведено, что среди специфических организационно-функциональных характеристик наиболее сильно связана с показателями толерантности образовательного персонала характеристика «количество детей-вынужденных мигрантов, обучающихся в учреждении».

Ключевые слова: толерантность, виды толерантности, средний показатель толерантности, общие организационно-функциональные характеристики, специфические организационно-функциональные характеристики, образовательный персонал.

Постановка проблеми. В умовах суспільних трансформацій та посилення міграційних процесів дедалі більш значущою стає тема розвитку толерантності персоналу організацій. Особливо актуальною виступає проблема формування толерантності працівників закладів освіти та пошуку організаційних та психологічних чинників, що впливають на неї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «толерантність» у соціально-психологічному контексті розглядається як терпимість, неупередженість, неагресивність у сприйнятті думок та звичаїв інших людей; у психофізіологічному контексті – як стійкість до несприятливих умов середовища [8; 14; 16]. Проблему толерантності особистості розглядали у своїх працях Г.Л. Бардієр [1], С.Б. Капідінова [3], Г. Олпорт [9], Л.Е. Орбан-Лембрик [10], Л.Г. Почебут [13], Г.У. Солдатова [14], Л.А. Шайгерова [14], А.Г. Скок [16] та ін. На важливість розвитку толерантності в сучасних умовах інтенсифікації внутрішньої міграції вказували О.Є. Блинова [2] та К.В. Педько [11].

Роль толерантності педагогічних працівників у навчальному та виховному процесі висвітлено у працях дослідників Е.І. Койкової [6], М.Г. Константин та ін. [18], С. Литвинової [7], В.І. Полякової [12], О.Ю. Рудої [15] та ін. Разом із тим, проблема зв'язку толерантності

освітнього персоналу з організаційно-функціональними чинниками не знайшла достатнього відображення у науковій літературі.

Мета дослідження полягає в оцінці зв'язку між основними видами, середнім показником толерантності освітнього персоналу й організаційно-функціональними характеристиками.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. З метою аналізу зв'язку між основними видами, середнім показником толерантності освітнього персоналу й організаційно-функціональними характеристиками використовувались опитувальник «Види і компоненти толерантності-інтолерантності (ВІКТИ)» Г. Бардієр [1] та спеціально розроблена «паспортичка» [5]. Згідно з класифікацією Л.М. Карамушки [4], до загальних організаційно-функціональних характеристик віднесено «кількість осіб в організації», «час існування організації» та «місце розташування організації», до специфічних – «кількість дітей із родин учасників АТО, які навчаються у закладі», «кількість дітей-вимушених мігрантів, які навчаються у закладі» та «кількість педагогів-вимушених мігрантів, які працюють у закладі».

Згідно з результатами дослідження, найсильніше пов'язана з показниками толерантності освітнього персоналу така організаційно-функціональна характеристика, як «час існування організації».

Дослідження проводилося у 2017 році на базі загальноосвітніх навчальних закладів областей центрального регіону України. В опитуванні взяло участь 233 педагогічні працівники загальноосвітніх навчальних закладів. Вибірка склала 9,2% чоловіків та 90,8% жінок, що в цілому відображає співвідношення працівників різної статі в закладах середньої освіти.

Математична обробка даних здійснювалася за допомогою комп'ютерного пакета статистичних програм SPSS (версія 22). Використовувались методи описової статистики та кореляційний аналіз.

Дослідження здійснено в рамках виконання науково-дослідної теми лабораторії організаційної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Психологічні технології підготовки освітнього персоналу до розвитку організаційної культури в умовах соціальної напруженості» (2016–2018 рр., № державної реєстрації 0116U004811, науковий керівник – член-кор. НАПН України, доктор психологічних наук, професор Л.М. Карамушка).

На попередніх етапах було встановлено ступінь вираженості основних видів толерантності освітнього персоналу, що представлено у нашому більш ранньому дослідженні (К.В. Терещенко, 2017 [17]). Найбільш розвинутою виявилася управлінська толерантність освітнього персоналу. Меншою мірою виражені такі види толерантності, як міжособистісна, професійна, міжпоколінна, міжкультурна, міжконфесійна, міжетнічна та гендерна толерантність респондентів. Найменш вираженими видами толерантності освітнього персоналу виявилися соціально-економічна та особливо – політична толерантність, що спричинено, на наш погляд, складною соціально-економічною та політичною ситуацією в країні, яка провокує прояви інтолерантності передусім у двох вказаних сферах [17].

На теперішньому етапі дослідження встановлено зв'язок між видами та середнім показником толерантності освітнього персоналу, з одного боку, і загальними організаційно-функціональними характеристиками, з іншого боку.

Згідно з результатами дослідження, найсильніше пов'язана з показниками толерантності освітнього персоналу така організаційно-функціональна характеристика, як «час існування організації». Дійсно, як видно з *табл. 1*, встановлено позитивний кореляційний зв'язок між усіма видами толерантності освітнього персоналу, крім політичної, і характеристикою «час існування організації» ($p < 0,01$; $p < 0,001$). Також виявлено зв'язок між середнім показником за видами толерантності освітнього персоналу і цією характеристикою ($p < 0,001$). Отже, що довше існує організація, то вище показники за основними видами толерантності освітнього персоналу.

Констатовано прямий зв'язок між кількістю осіб, які працюють в організації, з професійною, міжкультурною, міжконфесійною, соціально-економічною толерантністю, а також середнім показником за видами толерантності ($p < 0,05$; $p < 0,01$). Такі результати свідчать про те, що велика кількість осіб в освітній організації, що є носіями різних поглядів та норм, сприяє посиленню окремих видів толерантності освітнього персоналу, насамперед, професійної.

Таблиця 1

Зв'язок основних видів толерантності освітнього персоналу із загальними організаційно-функціональними характеристиками (r)

Види толерантності	Кількість осіб в організації	Час існування організації	Місце розташування організації
міжпоколінна толерантність	0,062	0,490***	0,123
гендерна толерантність	0,042	0,430***	0,072
міжособистісна толерантність	0,106	0,456***	0,043
міжетнічна толерантність	-0,004	0,233***	0,012
міжкультурна толерантність	0,153*	0,316***	-0,118
міжконфесійна толерантність	0,171*	0,324***	-0,061
професійна толерантність	0,186**	0,314***	-0,141*
управлінська толерантність	0,067	0,413***	-0,048
соціально-економічна толерантність	0,147*	0,181**	-0,272***
політична толерантність	0,026	0,042	-0,308***
середній показник за видами толерантності	0,137*	0,446***	-0,070

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Звертає на себе увагу наявність негативного зв'язку між характеристикою «місце розташування організації» з політичною, соціально-економічною та професійною толерантністю освітнього персоналу. Результати дослідження свідчать про те, що у селах та селищах міського типу вищий рівень толерантності за згаданими видами, ніж в обласних центрах та у столиці. Ймовірно, таку ситуацію можна пояснити тим, що у селах та селищах у цілому нижчий рівень політизації та соціального розширення населення.

Наступним кроком дослідження був аналіз зв'язку між видами та усередненим показником толерантності освітнього персоналу і специфічними організаційно-функціональними характеристиками.

Констатовано, що найсильніше пов'язана з показниками толерантності освітнього персоналу організаційно-функціональна характеристика «кількість дітей-вимушених мігрантів, які навчаються у закладі» (табл. 2). Зокрема, за результатами дослідження виявлено позитивний кореляційний зв'язок між усіма видами толерантності освітнього персоналу, крім політичної, і характеристикою «кількість дітей-вимушених мігрантів, які навчаються у закладі» ($p < 0,05$; $p < 0,01$; $p < 0,001$). Окрім того, встановлено зв'язок між середнім показником за видами толерантності освітнього персоналу і цією характеристикою ($p < 0,001$). Таким чином, значна кількість дітей внутрішньо переміщених осіб сприяє збільшенню показників толерантності освітнього персоналу.

Також сприяє зростанню толерантності за окремими її видами збільшення кількості дітей із родин учасників АТО, які навчаються у закладі.

Зокрема, виявлено позитивний кореляційний зв'язок між характеристикою «кількість дітей із родин учасників АТО, які навчаються у закладі» і показниками міжособистісної та міжпоколінної толерантності освітнього персоналу ($p < 0,01$). Навпаки, встановлено негативний зв'язок між цією характеристикою та рівнем політичної толерантності педагогічних працівників ($p < 0,01$), отже, вплив цього чинника не є однозначним.

Слід зазначити, що не виявлено зв'язку між характеристикою «кількість педагогів-вимушених мігрантів, які працюють у закладі» та показниками толерантності освітнього персоналу.

Таблиця 2

Зв'язок основних видів толерантності освітнього персоналу із загальними чинниками мезорівня (r)

Види толерантності	Кількість дітей із родин учасників АТО, які навчаються у закладі	Кількість дітей-вимушених мігрантів, які навчаються у закладі	Кількість педагогів-вимушених мігрантів, які працюють у закладі
міжпоколінна толерантність	0,193**	0,141*	-0,061
гендерна толерантність	0,070	0,196**	0,033
міжособистісна толерантність	0,174**	0,288***	0,017
міжетнічна толерантність	0,071	0,223***	0,118
міжкультурна толерантність	0,068	0,302***	0,076
міжконфесійна толерантність	0,113	0,239***	-0,030
професійна толерантність	0,042	0,267***	0,057
управлінська толерантність	0,052	0,196**	0,027
соціально-економічна толерантність	0,021	0,138*	0,135
політична толерантність	-0,184**	0,015	0,008
середній показник за видами толерантності	0,102	0,273***	0,047

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Висновки:

1. Встановлено, що серед загальних організаційно-функціональних характеристик найсильніше пов'язана з показниками толерантності освітнього персоналу характеристика «час існування організації». Показано, що чим довше існує організація, тим вище показники за основними видами толерантності освітнього персоналу, окрім політичної толерантності, а також за середнім показником толерантності.

2. Констатовано прямий зв'язок між кількістю осіб, які працюють в організації, та професійною, міжкультурною, міжконфесійною, соціально-економічною толерантністю, а також середнім показником за видами толерантності.

3. Виявлено, що серед специфічних організаційно-функціональних характеристик найсильніше пов'язана з показниками толерантності освітнього персоналу характеристика «кількість дітей-вимушених мігрантів, які навчаються у закладі». Тим самим, збільшення кількості дітей внутрішньо переміщених осіб у закладі сприяє посиленню толерантності освітнього персоналу.

Перспективи подальших досліджень. Отримані результати вказують на доцільність розробки спеціальної технології розвитку толерантності освітнього персоналу з урахуванням організаційно-функціональних чинників.

Список використаних джерел

1. Бардьер Г.Л. Социальная психология толерантности / Г.Л. Бардьер. – СПб. : Изд-во СПбГУ, 2005. – 188 с.
2. Блинова О.Є. Соціально-психологічні особливості ставлення приймаючої спільноти до вимушених переселенців / О.Є. Блинова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Т. 3. – Вип. 2. – С. 136–141.
3. Капидинова С.Б. Феномен толерантности в современной научной литературе / С.Б. Капидинова // Проблемы сучасної педагогічної освіти: Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. Крим. гуманіт. ун-ту. – Ялта : РВВ КГУ, 2009. – Вип. 21. – Ч. 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn_/Soc_Gum/pspo/2009_21_5/Kapidi75.pdf
4. Карамушка Л.М. Соціальна напруженість в освітній організації: вираженість основних видів і зв'язок з організаційно-функціональними чинниками мезорівня / Л.М. Карамушка // Організаційна психологія. Економічна психологія / [за наук. ред. С.Д. Максименка та Л.М. Карамушки]. – К. : Логос, 2017. – № 2–3 (9–10). – С. 39–52.
5. Карамушка Л.М. Методики для дослідження складових, видів, чинників та умов соціальної напруженості в організації / Л.М. Карамушка // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2017. – Том I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – Вип. 46. – С. 10–17.
6. Койкова Е.І. Формування толерантності у педагога-музиканта в умовах полікультурного простору / Е.І. Койкова // Проблемы сучасної педагогічної освіти: Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. Крим. гуманіт. ун-ту. – Ялта : РВВ КГУ, 2010. – Вип. 28. – Ч. 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/pspo/2010_28_1/kaikova.pdf
7. Литвинова С. Толерантність як соціально-педагогічна проблема / С. Литвинова // Гуманізація навчально-виховного процесу. – 2010. – Вип. III. – Част. I. – С. 176–181.
8. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
9. Олпорт Г. Толерантная личность / Г. Олпорт // Национальный психологический журнал. – 2011. – №2(6). – С. 155–159.
10. Орбан-Лембрик Л. Толерантність як основа адекватних взаємин у полікультурному світі / Л. Орбан-Лембрик // Соціальна психологія. – 2008. – №4. – С. 73–85.
11. Педько К.В. Соціально-психологічні особливості вимушених переселенців / К.В. Педько // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. – 2015. – Вип. 128. – С. 201–204.
12. Полякова В.І. Соціально-психологічні проблеми розвитку гендерної толерантності педагогічних працівників / В.І. Полякова // Актуальні проблеми психології : зб. наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / [ред. кол. : С.Д. Максименко (гол. ред.) та ін.]. – Т. I : Організаційна психологія. Соціальна психологія. Економічна психологія / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – К.-Алчевськ : ЛАДО, 2014. – Вип. 40. – С. 156–160.
13. Почебут Л.Г. Кросс-культурная и этническая психология : учебное пособие / Л.Г. Почебут. – СПб. : Питер, 2012. – 336 с.
14. Психодиагностика толерантности личности / под ред. Г.У. Солдатовой, Л.А. Шайгеровой. – М. : Смысл, 2008. – 172 с.
15. Руда О.Ю. Толерантність у роботі викладача з підлітками / О.Ю. Руда // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2010. – Вип. 2. – С. 181–184.
16. Скок А.Г. Стан вивчення змісту та основних компонентів толерантності в психології / А.Г. Скок // Актуальні проблеми психології. Т. 1 : Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – К. : А.С.К., 2005. – Част. 14. – С. 143–147.
17. Терещенко К.В. Толерантність освітнього персоналу та її зв'язок з організаційною культурою закладів освіти в умовах соціальної напруженості / К.В. Терещенко // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2017. – Том I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – Вип. 47. – С. 38–43.
18. Constantine, M.G. School counselors' ethnic tolerance attitudes and racism attitudes as predictors of their multicultural case conceptualization of an immigrant student / M.G. Constantine, G.V. Gushue // Journal of counseling & development. – 2003. – Vol. 81. – P. 185–190.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Bardier G.L. Social'naja psihologija tolerantnosti / G.L. Bardier. – SPb. : Izd-vo SPbGU, 2005. – 188 s.
2. Blynova O.Ie. Sotsialno-psihologichni osoblyvosti stavlennia pryimaiuchoi spilnoty do vymushenykh pereselentsiv / O.Ie. Blynova // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. – 2017. – T. 3. – Vyp. 2. – S. 136–141.
3. Kapidinova S.B. Fenomen tolerantnosti v sovremennoj nauchnoj literature / S.B. Kapidinova // Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity: Pedahohika i psihologhiia : zb. nauk. pr. Krym. humanit. un-tu. – Yalta : RVV KHU, 2009. – Vyp. 21. – Ch. 5 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/pspo/2009_21_5/Kapidi75.pdf
4. Karamushka L.M. Sotsialna napruzhenist v osvittii orhanizatsii: vyrazhenist osnovnykh vydiv i zviazok z orhanizatsiino-funktsionalnymy chynnykamy mezorivnia / L.M. Karamushka // Orhanizatsiina psihologhiia. Ekonomichna psihologhiia / [za nauk. red. S.D. Maksymenka ta L.M. Karamushky]. – K. : Lohos, 2017. – № 2–3 (9–10). – S. 39–52.
5. Karamushka L.M. Metodyky dlia doslidzhennia skladovykh, vydiv, chynnykiv ta umov sotsialnoi napruzhenosti v orhanizatsii / L.M. Karamushka // Aktualni problemy psihologhii : zb. nauk. prats Instytutu psihologhii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy. – 2017. – Tom I : Orhanizatsiina psihologhiia. Ekonomichna psihologhiia. Sotsialna psihologhiia. – Vyp. 46. – C. 10–17.
6. Koikova E.I. Formuvannia tolerantnosti u pedahoha-muzykanta v umovakh polikulturnoho prostoru / E.I. Koikova // Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity: Pedahohika i psihologhiia : zb. nauk. pr. Krym. humanit. un-tu. – Yalta : RVV KHU, 2010. – Vyp. 28. – Ch. 1 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/pspo/2010_28_1/kaikova.pdf
7. Lytvynova S. Tolerantnist yak sotsialno-pedahohichna problema / S. Lytvynova // Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu. – 2010. – Vyp. LII. – Chast. I. – S. 176–181.
8. Moskalenko V.V. Sotsialna psihologhiia : pidruchnyk / V.V. Moskalenko. – K. : Tsentr uchbovoi literatury, 2008. – 688 s.
9. Olport G. Tolerantnaja lichnost' / G. Olport // Nacional'nyj psihologicheskij zhurnal. – 2011. – №2(6). – S. 155–159.
10. Orban-Lembryk L. Tolerantnist yak osnova adekvatnykh vzaiemyn u polikulturnomu sviti / L. Orban-Lembryk // Sotsialna psihologhiia. – 2008. – №4. – S. 73–85.
11. Pedko K.V. Sotsialno-psihologichni osoblyvosti vymushenykh pereselentsiv / K.V. Pedko // Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka. – 2015. – Vyp. 128. – C. 201–204.
12. Poliakova V.I. Sotsialno-psihologichni problemy rozvytku gendernoi tolerantnosti pedahohichnykh pratsivnykiv / V.I. Poliakova // Aktualni problemy psihologhii : zb. naukovykh prats Instytutu psihologhii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy / [red. kol. : S.D. Maksymenko (hol. red.) ta in.]. – T. I : Orhanizatsiina psihologhiia. Sotsialna psihologhiia. Ekonomichna psihologhiia / za red. S.D. Maksymenka, L.M. Karamushky. – K.-Alchevsk : LADO, 2014. – Vyp. 40. – S. 156–160.
13. Pochebut L.G. Kross-kul'turnaja i jetnicheskaja psihologija : uchebnoe posobie / L.G. Pochebut. – SPb. : Piter, 2012. – 336 s.
14. Psihodiagnostika tolerantnosti lichnosti / pod red. G.U. Soldatovoj, L.A. Shajgerovoj. – M. : Smysl, 2008. – 172 s.
15. Ruda O.Iu. Tolerantnist u roboti vykladacha z pidlitkamy / O.Iu. Ruda // Visnyk NTUU «KPI». Filosofii. Psihologhiia. Pedahohika. – 2010. – Vyp. 2. – S. 181–184.
16. Skok A.H. Stan vyvchennia zmistu ta osnovnykh komponentiv tolerantnosti v psihologhii / A.H. Skok // Aktualni problemy psihologhii. T. 1 : Sotsialna psihologhiia. Psihologhiia upravlinnia. Orhanizatsiina psihologhiia : zb. nauk. prats Instytutu psihologhii im. H.S. Kostiuka APN Ukrainy / za red. S.D. Maksymenka, L.M. Karamushky. – K. : A.S.K., 2005. – Chast. 14. – S. 143–147.
17. Tereshchenko K.V. Tolerantnist osvithnoho personalu ta yii zviazok z orhanizatsiinoiu kulturoiu zakladiv osvity v umovakh sotsialnoi napruzhenosti / K.V. Tereshchenko // Aktualni problemy psihologhii : zb. nauk. prats Instytutu psihologhii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy. – 2017. – Tom I : Orhanizatsiina psihologhiia. Ekonomichna psihologhiia. Sotsialna psihologhiia. – Vyp. 47. – S. 38–43.
18. Sonstantine, M.G. School counselors ethnic tolerance attitudes and racism attitudes as predictors of their multicultural case conceptualization of an immigrant student / M.G. Sonstantine, G.V. Gushue // Journal of counseling & development. – 2003. – Vol. 81. – P. 185–190.

Tereshchenko, K.V. The relationship between the educational staff's tolerance and organizational and functional factors. *The article deals with the relationship between the main types, the average indicator of tolerance of educational staff and organizational and functional characteristics. It is stated that among common organizational-functional characteristics "age of organization" has the strongest relationships with the main types and the average indicator of tolerance. It is noted that the longer the organization exists, the higher the indicators of educational staff's tolerance are.*

There is a direct relationship between the number of persons working in the organization and professional, intercultural, interconfessional, and socio-economic tolerance, as well as the average indicator of tolerance.

The negative correlation between the characteristic "location of organization" and the political, socio-economic and professional tolerance of educational staff has been found. It is noted that the level of the mentioned types of educational staff's tolerance in villages is higher than in regional centers and in capital.

It has been revealed that among the specific organizational and functional characteristics "the number of migrant children in the institution" was most closely related to indicators of educational staff's tolerance. There is a positive correlation between this characteristic and all types of educational staff's tolerance except the political one. It has been concluded that the increased number of internally displaced children in the institution contributed to higher tolerance of educational staff.

Key words: *tolerance, types of tolerance, average indicator of tolerance, general organizational and functional characteristics, specific organizational and functional characteristics, educational staff.*

Відомості про автора

Терещенко Кіра Володимирівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Tereshchenko, Kira Volodymyrivna, PhD, senior researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G.S. Kostiuk Institute of psychology, NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: kteresh75@gmail.com

Отримано 2 квітня 2018 р.
Рецензовано 12 квітня 2018 р.
Прийнято 16 квітня 2018 р.